

Sammendrag: Saken gjaldt klage over beslutning om å sperre et produkt fra bestillingsutvalget på grunn av endringer i druesammensetning ved overgang fra årgang 2016 til 2017. Endringen i druesammensetningen var begrunnet med at klimaendringene gjorde at sammensetningen måtte tilpasses slik at vinens karakter ikke ble endret. Klager gjorde gjeldende at beslutningen var ugyldig fordi endringen i druesammensetning ikke stred mot innkjøpsbetingelsene punkt 5.1, det forelå brudd på veiledningsplikten og Vinmonopolets beslutning ikke hadde hjemmel i innkjøpsbetingelsene. Klagen førte ikke frem. Etter nemndas vurdering hadde Vinmonopolet gjort en konkret vurdering innenfor rammen av et forretningsmessig skjønn av om endringen kunne tillates. Det var saklig å vektlegge at det var tale om en tilnærmet full utskifning av druesammensetningen. Vinmonopolet hadde videre informert om hvordan klager kunne ivareta interessene når endringen ble nektet, og hadde derfor oppfylt veiledningsplikten. Når endringen var utenfor det som kunne tillates etter punkt 5.1, fulgte det av sammenhengen i reglene at produktet korrekt var sperret for innkjøp til det ble levert årgang med druesammensetning som kunne aksepteres.

***

Sak nr. 2/2022, lnr. KVIN-2023-3
Klage fra Heyday Wines AS
over avgjørelse om å sperre produkt fra innkjøp til bestillingsutvalget.

Den 16. juni 2023 ble det holdt møte i Nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger om innkjøp mv. Deltakere var leder i Arbeidsretten Tron Løkken Sundet (leder), advokat Marianne Hammer, advokat Alf Amund Gulsvik og advokat Jenny Sandvig.

***

Artikkel nr. 3563501 Pedregosa Reserva Millésim nyeé Brut Nature ble lansert i bestillingsutvalget i november 2015. Produktet hadde da druesammensetningen (drueblend) 74% Pinot Noir, 17% Chardonnay og 9% Macabeo. Årgangene 2011–2016 har hatt lik sammensetning.

I forbindelse med overgang til årgang 2017 meldte grossist i november 2020 i leverandørportalen at den årgangen ville bli basert på druesammensetningen 65% Garnacha, 20% Xarello og 15% Macabeo.

Vinmonopolet ba i e-post 30. november 2020 om begrunnelse for endringen. Grossisten opplyste at produsenten kun ønsket å bruke lokale druer, og hadde sluttet å bruke Pinot Noir i produksjonen.

Vinmonopolet opplyste i e-post til grossisten 30. november 2020 at endringen ville stride mot innkjøpsbetingelsene punkt 5.1 fordi årgang 2017 ville være et annet produkt enn årgang 2016. Den nye årgangen måtte derfor registreres som et nytt produkt i utvalget.

På bakgrunn av meldinger fra utsalgene ble det i oktober 2021 avdekket at druesammensetningen var endret. Vinen ville derfor bli sperret for bestilling. Innkjøp av artikkelen stanset 13. oktober 2021. I e-post 13. oktober 2021 fra Heyday Wines AS til Vinmonopolet heter det:

«3563501 Pedregosa Reserva Millésimé er en økologisk vin, og produsent var tvunget til å bytte den ene druene i blenden fra Pinot noir til Garnacha. Produsent forteller at de slet med å opprettholde Pinot noir-druene sin syre, grunnet varmere klima i regionen. Så for å kunne opprettholde kvaliteten og stilen til produktet ble løsningen å bytte over til Garnacha, som tåler varme og holder på syrenivået bedre.

Fordi dette er en hvit musserende laget på blanc de noirs, dvs hvit most fra røde druer, endrer ikke dette vinens karakter. Tvert imot, så sørget druebyttet for at produktet opprettholder kvaliteten og stilen. Produsent viser også til at analysene er så å si identiske etter druebyttet. De hvite druene Xarello og Macabeu er som tidligere.»

Det ble samtidig pekt på forhold som etter grossistens vurdering tilsa at endringen ikke var i strid med innkjøpsbetingelsene:

«Vi mener at produktet ikke har endret «sammensetning, kvalitet, stil og lignende». Som tidligere nevnt, så er den endrede hoveddruen laget som blanc de noir. Dette er klar druemost, som ikke er i kontakt med skallet, hvor hoveddel av aroma og smak sitter. Basevinen, som er laget av freerun juice, gir ikke nevneverdig karakter eller smak til vinen, og dette er i tillegg en musserende laget på Champagnemetoden med lang lagring på bunnfall. For musserende viner av ikke-aromatiske druesorter, så er produksjonsmetode, lagring og komponenter som syre og sukker/dosage viktigere enn selve druesortene. Druendringen er derfor ikke noe som endrer vinens kvalitet eller stil.

Faktisk så er det nettopp fordi produktet har byttet druesort, at produktets opprinnelige karakter og stil opprettholdes. Om det er kunden som skal hensyntas og at produktet skal være det samme som «er innkjøpt», så er det nettopp det som her hensyntas ved endringen (ref forklaringen ang druekvalitet i forrige epost). Jeg synes også det er viktig i denne sammenheng å minne om at vin er et levende produkt som kommer fra naturen med skiftende årganger og værforhold. Spesielt gjelder dette for økologiske produsenter, som denne produsenten er. Produktet det her er snakk om er det samme som tidligere (produksjonsmetode, lagring og navn).»

Heyday Wines AS har 20. desember 2021 klaget over Vinmonopolets avslag på årgangsendring. Klager har etter oversendelse til nemnda inngitt ytterligere merknader til saken.

Nemndas behandling av saken har blitt vesentlig forsinket blant annet på grunn av sykdom, og fordi saken måtte overføres til behandling av nemnda med ny sammensetning.

Klagerens hovedanførsler:

Klagen er rettidig. Klagefristen løp fra det tidspunkt Heyday Wines AS ble kjent med Vinmonopolets beslutning. E-posten 13. oktober 2021 oppfylder kravene til klage etter forvaltningsloven § 32. E-posten er sendt til det organ som har truffet vedtaket som påklages, det er klart hvilken avgjørelse som bestrides og e-posten angir hvilken endring som kreves. Når beslutningen om sperring formidles per e-post, må klage over denne avgjørelsen kunne sendes per e-post. Under enhver omstendighet ble klagefristen avbrutt gjennom krav om begrunnelse for sperringen.

Dersom klagefristen anses oversittet, må klagen likevel tas under behandling på grunnlag av forvaltningsloven § 31 første ledd fordi Vinmonopolet ikke gjorde oppmerksom på eller veiledet om at klagen ikke oppfylte lovens krav.

Det foreligger ikke brudd på innkjøpsbetingelsene punkt 5.1. Analysen av produktet viser at vinen har samme alkohol-, syre- og sukkerinnhold som før endringen av drueblend. Endringen i drueblend er i tillegg i samsvar med spansk vinlovgivning.

Vinmonopolets faglige begrunnelse er formalistisk og mangler vinfaglig forankring. Produksjonsmetoden er en vesentlig faktor for produktets kvalitet, slik at kvaliteten kan være den samme selv ved store prosentvise endringer i druesammensetningen. På den andre siden kan små prosentvise endringer gi store utslag på kvaliteten. I dette tilfellet måtte druetyper endres for å sikre at produktet hadde samme kvalitet.

Hensynet til omsetningskretsen tilsier ikke at det er nødvendig å nekte endringen i druesammensetning.

Vinmonopolet har ikke utarbeidet skriftlige retningslinjer om hvilke endringer i druesammensetningen som er tillatt etter innkjøpsbetingelsene punkt 5.1. Dette fører til en uklar og uforutsigbar praksis som strider mot prinsippet om likebehandling. Vinmonopolet har i andre tilfeller lagt til grunn en praktisk og kvalitetsorientert vurdering. Klagenemnda må på denne bakgrunn treffe ny beslutning i saken som slår fast at vinen etter endringen av druesammensetning, er i samsvar med innkjøpsbetingelsene punkt 5.1.

Selv om endringen strider mot punkt 5.1, gir innkjøpsbetingelsene ikke hjemmel for Vinmonopolets sanksjoner. I realiteten er det tale om heving av avtalen. Heving krever en konkret vurdering av om det foreligger vesentlig mislighold. Dette beror på en vurdering av omfanget og konsekvensen av bruddet, og klanderverdigheten. Innkjøpsbetingelsene punkt 11.2.2 tredje ledd presiserer at brudd på punkt 5.2 alltid er vesentlig mislighold. Når tilsvarende presisering ikke er gjort for punkt 5.1, betyr det at det må gjøres en konkret vurdering. Formålet med punkt 5.1 er å sikre produktkvalitet. I stedet for heving, burde produktet vært sperret inntil druesammensetningen var justert til en fordeling av druetyper som Vinmonopolet kunne akseptere. Klagenemnden må derfor treffe ny beslutning som slår fast at Vinmonopolet ikke hadde grunnlag for å heve innkjøpsavtalen med Heyday Wines AS.

Vinmonopolet har under enhver omstendighet ikke oppfylt veiledningsplikten i forvaltningsloven § 11. Det skulle vært utarbeidet tilstrekkelig klare retningslinjer som grossistene kunne innrettet seg etter. Denne mangelen tilsier at hevingen av innkjøpsavtalen og strykningen av produktet oppheves, og Heyday Wines får mulighet til å bli veiledet om hvilke endringer i drueblend som er forenlig med innkjøpsbetingelsene.

Vinmonopolets hovedanførsler:

Vinmonopolet besluttet 30. november 2020 at produktendringen var i strid med generelle innkjøpsbetingelser. Denne beslutningen kunne vært påklaget. Vinmonopolet forutsatte at grossist rettet seg etter dette. Da det ble oppdaget at klager likevel hadde gjennomført

produktendringen, ble artikkelen stanset for videre innkjøp 16. oktober 2021. Det er derfor ikke klart at klagen er rettidig.

Endringen av drueblend strider mot innkjøpsbetingelsene punkt 5.1. Klager må enten gjenoppta levering av det opprinnelige produktet, eller lansere et nytt produkt basert på den nye drueblenden.

Forskjellen i drueblend i årgangene er så stor at en kunde vil se på dette som to ulike produkter. Hvorvidt en kjemisk analyse viser tilsvarende alkohol-, syre- og sukkerinnhold, betyr ikke at to produkter vil oppfattes likt sensorisk. Dersom klimatiske forhold påvirker produktet, er dette en naturlig variasjon og utvikling som er innenfor rammen av innkjøpsbetingelsene punkt 5.1.

Det foreligger ikke forskjellsbehandling ved at Vinmonopolet har akseptert en endring i druesammensetning for produktet Carretta Cereja Langhe Rosato. Spørsmålet ble saksbehandlet på samme måte som klagers produkt, men er for øvrig ikke sammenlignbare. Det var der tale om mindre grad av utskiftning av råstoff, samt at endringen ble gjort i forbindelse med en relansering av et tidligere omsatt produkt.

Artikkelen er ikke strøket, og grossistavtalen er ikke hevet. Artikkelen kjøpes inn igjen hvis klager tilbyr det opprinnelige registrerte produktet eller et produkt som er tilnærmet likt det opprinnelige produktet. Produktet er registrert i Vinmonopolets bestillingsutvalg. Endring i produkter i bestillingsutvalget kan alltid meldes som produkt, men da med nytt artikkelnummer. Klassifiseringen som et nytt produkt og adgang til å melde det opp med nytt artikkelnummer, betyr ikke at det opprinnelige produktet er utestengt eller nektet markedsadgang.

Vinmonopolet har oppfylt veiledningsplikten. Grossisten har flere års erfaring i bransjen og med Vinmonopolet. Vinmonopolet har ikke hatt grunn til å anta at grossisten har misforstått regelverket. Spørsmålet om eventuelle endringer kan aksepteres og hva som gjør noe til et annet produkt enn det innkjøpte, vil alltid måtte bero på en konkret vurdering.

Klagenemndas vurdering

Etter forskrift om nemnd for prøving av AS Vinmonopolets beslutninger om innkjøp mv. § 3 kan nemnda oppheve en beslutning truffet av AS Vinmonopolet om prisfastsettelse, om innkjøp av et produkt eller om stansing av videre innkjøp som ikke er i samsvar med forskrift om AS Vinmonopolets innkjøpsvirksomhet mv. (innkjøpsforskriften). Klagen gjelder beslutning om å stoppe innkjøp av artikkel nr. 3563501 Pedregosa Reserva Millésimé Brut Nature fordi druesammensetningen i årgang 2017 er en annen enn i årgang 2016.

Klagefrist

Vinmonopolet har reist spørsmål om klagefristen er overholdt.

Etter nemndsforordningen § 4 gjelder det en frist på 3 uker for å bringe Vinmonopolets beslutninger inn for nemnda. Etter forvaltningsloven § 29 må erklæring om klage sendes før fristutløp.

Den foreliggende saken gjelder Vinmonopolets beslutning 16. oktober 2021 om å stanse innkjøp. Uansett om tilbakemeldingen til klager 30. november 2020 var en avgjørelse som kunne påklages, er det ved beslutningen om å stanse innkjøp, truffet ny avgjørelse overfor grossisten. Denne beslutningen kan påklages, og spørsmålet om endringen strider mot innkjøpsforordningen kan prøves som ledd i avgjørelsen om å stanse innkjøp er gyldig.

Diskusjonen mellom partene i oktober 2021 må når den leses i sammenheng forstås slik at grossisten bestrider grunnlaget for beslutningen. Det er en henvendelse som avbryter klagefristen, jf. forvaltningsloven § 32 og nemndas avgjørelse i sak nr. 2/2016.

Klagen er etter dette rettidig.

Spørsmålet om brudd på innkjøpsbetingelsene punkt 5.1

Klagers produkt har fra november 2015 vært i Vinmonopolets bestillingsutvalg basert på druesammensetningen 74% Pinot Noir, 17% Chardonnay og 9% Macabeo. Etter innkjøpsforordningen § 6-1 har grossister rett til å få produkter registrert bestillingsutvalget, som er tilgjengelig i alle utsalg. Grossisten må gi Vinmonopolet skriftlig melding om produktets navn samt produktomtale og pris.

Bestillingsutvalget inndeles i tilsvarende produktgrupper som gjelder for basisutvalget, jf. innkjøpsforordningen § 6-2. Dersom et produkt i bestillingsutvalget oppnår et tilstrekkelig høyt salgsvolum, kjøpes produktet inn til Vinmonopolets basisutvalg etter utløpet av måleperioden.

Innkjøpsbetingelsene punkt 5.1 lyder:

«5.1 Produktkvalitet

Produktet skal være i samsvar med tilbudt og innkjøpt produkt i basisutvalget. Testvarer og produkter overført fra bestillingsutvalget til basisutvalget skal ha samme kvalitet som de hadde ved lansering i henholdsvis testutvalget eller bestillingsutvalget.

Produktet og dets kjennetegn som etikett, utstyr og emballasje mv. skal være i samsvar med gjeldende lovgivning og retningslinjer. Produktet skal f. eks ha LOT-merking som er synlig, lett lesbart og varig.

Det kan ikke gjøres endringer ved produktets klassifisering, sammensetning, kvalitet, stil og lignende som endrer produktet til et annet enn det som er innkjøpt.

Endringer av produktets sammensetning, kvalitet, stil og lignende, utover hva som er normalt etter produktets karakter, må godkjennes på forhånd. Svar på anmodning om godkjenning skal foreligge senest 2 uker etter at Vinmonopolet har mottatt melding om endring. Vinmonopolet kan forlenge fristen dersom sakens omfang og kompleksitet tilsier det.

Alle tekniske endringer, som endring av etikett, emballasje og lignende, skal meldes Vinmonopolet senest 2 uker før første leveranse.

Grossisten skal forhåndsmelde årgangsendringer på alle viner med årgangsbetegnelse etter fastsatte rutiner.»

Punkt 5.1 første ledd gjelder krav til produkt som kjøpes inn til basisutvalget, og til produkter som overføres fra bestillingsutvalget til basisutvalget. Isolert sett omfatter ordlyden ikke innkjøp til bestillingsutvalg. Varer i bestillingsutvalget skal være tilgjengelig på grossistens lager og med samme leveringsvilkår som for produkter i basis- og partiutvalgene, og med samme leveringsvilkår som for produkter i basis- og partiutvalg, jf. innkjøpsforskriften § 6-1 andre ledd. Utgangspunktet i punkt 5.1 første ledd gjelder derfor også for klagers produkt i bestillingsutvalget.

Punkt 5.1 tredje ledd er en generell skranke for endringer av produkters klassifisering, sammensetning, kvalitet, stil og lignende. Spørsmålet i saken er begrensingen denne bestemmelsen oppstiller for endring av produktets «sammensetning». Det kan ikke gjøres endringer i produktets sammensetning som gjør det til et annet produkt enn det som er innkjøpt. Det er for denne vurderingen ikke avgjørende om endringen er tillatt etter lokalt regelverk i produksjonslandet.

Klager har vist til at vinen har samme kvalitet og smak som tidligere årganger, selv om druesammensetningen er endret. Det er vist til at Vinmonopolets vurdering er formalistisk og mangler faglig forankring, og at det i fravær av retningslinjer gir en uklar og uforutsigbar praktisering.

Etter nemndsforskriften § 3 andre ledd kan nemnda ikke prøve Vinmonopolets «forretningsmessige skjønn». I KVIN-2023-2 har nemnda presisert at denne kompetansebegrensningen også gjelder for prøvingen av vinfaglige vurderinger:

«Plikten til å melde og få godkjent endringer gjelder endringer i sammensetning, kvalitet, stil og lignende «utover hva som er normalt etter produktets karakter». Forbeholdet «produktets karakter» tar i første rekke sikte på alminnelige variasjoner i produktet under ellers like vilkår, slik som at druer med samme opprinnelse kan variere i kvalitet fra årgang til årgang. Hva som vil være variasjoner innenfor «produktets karakter» og hva som er utenfor slike variasjoner, beror på et vinfaglig skjønn. Etter nemndsforskriften § 3 andre ledd kan nemnda ikke prøve Vinmonopolets forretningsmessige skjønn. Etter nemndas vurdering må dette også omfatte de vinfaglige vurderinger Vinmonopolet gjør i tilknytning til bestemmelser i innkjøpsreglementet og innkjøpsbetingelsene hvor slike vurderinger er relevante.»

Nemnda kan imidlertid prøve om skjønnsutøvelsen bygger på usaklige hensyn, om det foreligger usaklig forskjellsbehandling og om det er feil i det faktiske grunnlaget for vurderingen.

Forbudet mot usaklig forskjellsbehandling er en sammensatt regel, jf. Stub, Det forvaltningsrettslige forbudet mot usaklig forskjellsbehandling – noen hovedtrekk, i Festskrift til Inge Lorange Backer (2016) s. 491 flg. med henvisninger til teori og praksis. Denne skranken for skjønnsutøvelsen overlapper med forbudet mot å legge vekt på utenforliggende eller usaklige hensyn, og med forbudet mot urimelige eller vilkårlige avgjørelser. Som selvstendig skranke er det for det første et spørsmål om det ut fra graden av faktisk og rettslig likhet mellom ulike tilfeller foreligger forskjellsbehandling. Dersom det er forskjellsbehandling, er det videre spørsmål om det er saklige grunner til ulik behandling eller om avgjørelsen bryter med entydig praksis. På den andre siden er brudd på lik behandling av

like tilfeller eller entydig praksis, ikke rettsstridig dersom det er utslag av en generell omlegging av praksis for fremtiden.

Nemnda bemerker at bakgrunnen for endringen i dette tilfellet er spesiell. Klager har forklart – og det er ikke bestridt – at klimaendringene har påvirket druetyperne som ble brukt i den tidligere drueblenden. Dersom druesammensetningen ikke hadde blitt endret, ville produktet fått et lavere syrenivå og dermed etter klagers vurdering fått en vesentlig endring i stil, smak og kvalitet.

Innkjøpsbetingelsene ikke er til hinder for endringer i sammensetning, kvalitet, stil og lignende, innenfor det som er normalt etter produktets karakter. Problemstillingen i den foreliggende saken er ikke særskilt regulert. Klimaendringer kan få betydning for skillet mellom endringer i sammensetning som er naturlig for et produkt, endringer utover dette som kan tillates, og endringer som gjør produktet til et annet enn det som er innkjøpt. Adgangen til å tillate endringer må imidlertid praktiseres i samsvar med de krav som følger av prinsippene om likebehandling og konkurranse på like vilkår.

Det er dokumentert at Vinmonopolet har akseptert endringer i druesammensetning i andre tilfeller. Det vil si at grossister har fått tillatelse til å endre druesammensetningen innenfor samme artikkelnummer. Det er ikke eksempler på endringer i prosentfordeling mellom gamle og nye druetyper som er like stor som i det foreliggende tilfellet. Spørsmålet er om det er saklig å nekte endringen ut fra omfanget av endringer, og om det er gjort en konkret vurdering. I Vinmonopolets e-post til klager 1. desember 2021 om begrunnelsen for hvorfor endringen strider mot innkjøpsbetingelsene, heter det:

«I forhold til denne konkrete saken har Vinmonopolet aldri tidligere godkjent en så stor endring i druesammensetning som det her er snakk om. Kun 9% av vinen består i dag av samme drue som tidligere. Endring av druesammensetning som følge av naturlige årgangsvariasjoner, der andelene av de ulike druene varierer noe som følge av ulike værforhold o.l. aksepteres i en viss grad. At produsent bytter ut druer som står for 91% av en blend med to helt andre druer er imidlertid ikke forenlig med Vinmonopolets generelle innkjøpsbetingelser. Dette anses som en klar endring i produktets sammensetning som endrer produktet til et annet, jf. innkjøpsbetingelsene pkt. 5.1.

Det kan godt tenkes at den nye blandingen medfører at det nye produktet ikke er så ulikt i kvalitet og stil som opprinnelig produkt (musserende viner påvirkes jo i stor grad av framstillingsprosessen), men det er åpenbart at sammensetningen er en helt annen. Mange musserende viner ligner på hverandre i stil og kvalitet, men det er mange produkter som er betydelig nærmere opprinnelig produkt i druesammensetning enn det nye produktet, og som langt på vei har samme framstillingsprosess, men disse produktene er åpenbart ikke «det samme» produktet.»

Vinmonopolets vurdering tar utgangspunkt i at det er et visst rom for variasjoner i druesammensetninger mellom årgangene. Druemblenden som ble meldt inn for produktet som ble levert fra 2015, er et utgangspunkt for hva som er innkjøpt.

Av opprinnelig druesammensetning, er bare Macabeo beholdt i årgang 2017; i tidligere årganger utgjorde den 9 %, mens den i den nye årgangen er økt til 15 %. Dette er nærmest en fullstendig utskiftning av druesammensetning. Vinmonopolet viser til at det ikke tidligere har vært akseptert en så omfattende endring av druesammensetning.

Klager har vist til at Vinmonopolet har tillatt vesentlige endringer av produkt gjennom justering av utseende, navn og design. Eksemplene som er nevnt gjelder vin som får betegnelsen Julevin samt en endring av design på etikett. Vinmonopolet har vist til at merking som Julevin ikke strider mot innkjøpsbetingelsene, men at midlertidige navneendringer på produktet ikke tillates. Nemnda forstår det slik at praksis tillater justering for sesongvarer, slik som for salg i jul- og romjultiden, men uten at navnet på eller innholdet i produktet for øvrig blir endret. Selv om dette er endringer som kan være egnet til å påvirke omsetningen, er det ut fra opplysningene endringer hvor praksis er lik. Det gjelder i tillegg endring av andre trekk ved produktet enn druesammensetning, og gir derfor ikke veiledning for nektelse begrunnet med endringer av druesammensetning. Dette gir derfor ikke grunnlag for å sette til side den vinfaglige vurderingen om at endringen i drueblend i dette tilfellet gjør produktet til et annet enn det som er innkjøpt.

Klager har også vist til at Vinmonopolet har akseptert endringer i «non vintage Champagne» fordi fremstillingsmåten er det sentrale for produktkvaliteten. Endringer i druetyper får da mer underordnet betydning. Det er også vist til at Vinmonopolet har godtatt endringer i drueblenden for andre produktkategorier, illustrert ved rosévinen artikkelnr. 11078601 Carretta Cereja Langhe Rosato. Druerblend for dette produktet ble endret fra 60 % Barbera, 30 % Nebbiolo, 10% Dolcetto til 15% Barbera og 85 % Nebbiolo.

For produkter hvor endringer i druetyper ikke påvirker sensorisk kvalitet, er det saklig å se hen til omfanget av endringer i sammensetning. Som Vinmonopolet har påpekt, er det i eksempelet som er trukket frem i saken tale om mindre prosentvise endringer av råstoff enn i klagers tilfelle, og det gjelder endringer i en annen produktkategori. I klagers tilfelle er man som nevnt foran nær en fullstendig utskiftning av drueblend. Endringen nevnt i eksempelet foran ble i tillegg gjort i forbindelse med relansering av et tidligere omsatt produkt. Det er en annen situasjon enn overgang til ny årgang for et artikkelnummer som er i salg. Hensynet til like konkurransevilkår tilsier at det i klagers tilfelle er saklig å legge vekt på den omfattende endringen av sammensetningen. I dette tilfellet har klager for øvrig fått tilbud om å lansere produktet på nytt med endret drueblend. Det er en situasjon som er sammenlignbar med situasjonen for produktet nevnt foran. Selv om noen produkter preges mer av produksjonsmåte enn druesammensetning, er det ikke uten videre avgjørende om produktet sensorisk er identisk eller har samme alkoholstyrke, suktermengde eller syreinnhold som før endringen. I denne saken er det ikke grunnlag for å se bort fra den kvantitative endringen i druesammensetningen.

På denne bakgrunn kan nemnda ikke se at det er grunnlag for å sette til side Vinmonopolets forretningsmessige skjønn knyttet til håndhevelsen av innkjøpsbetingelsene punkt 5.1.

Spørsmål om ugyldighet på grunn av brudd på veiledningsplikten

Klager har videre anført at beslutningen er ugyldig fordi Vinmonopolet ikke har oppfylt veiledningsplikten etter forvaltningsloven § 11. Vinmonopolet har presisert at det gjelder en alminnelig veiledningsplikt.

Etter forvaltningsloven § 11 skal veiledningsplikten bidra til at parten kan ivareta interessene i saken på best mulig måte. I § 11 andre ledd heter det:

«Forvaltningsorganer som behandler saker med en eller flere private parter, skal av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning. Etter forespørsel fra en part og ellers når sakens art eller partens forhold gir grunn til det, skal forvaltningsorganet gi veiledning om:

a. gjeldende lover og forskrifter og vanlig praksis på vedkommende sakområde, og

b. regler for saksbehandlingen, særlig om parters rettigheter og plikter etter forvaltningsloven. Om mulig bør forvaltningsorganet også peke på omstendigheter som i det konkrete tilfellet særlig kan få betydning for resultatet»

Dette må anvendes tilsvarende for Vinmonopolet. Etter nemndas vurdering har Vinmonopolet i dette tilfellet oppfylt veiledningsplikten. Klager er en profesjonell aktør, men på den andre siden er det spørsmål om endring av druesammensetning hvor Vinmonopolet har særlig kjennskap til hva som vil være tillatt endring.

Hva som er det innkjøpte produkt, beror på konkrete vurderinger. Klager har meldt inn den ønskede endringen, og Vinmonopolet har meldt at den varslede endringen av drueblend gjorde produktet til et annet produkt. Det ble samtidig opplyst at selv om endringen var utenfor det som kunne godkjennes etter punkt 5.1 tredje ledd, kunne det nye produktet lanseres med umiddelbar overgang og kontinuitet i leveringer. En slik løsning ville unngått avbrudd i leveringen. Til tross for den skriftlige tilbakemeldingen fra Vinmonopolet, ble endringen i sammensetning gjennomført. Hva som har blitt uttalt på telefon er ikke dokumentert for nemnda. Det som er bevist for nemnda tilsier at klager her har fått veiledning om hvordan parten skal ivareta interessene i saken.

I lys av klagers anførsler om uklar og uforutsigbar praktisering av bestemmelsen, vil nemnda bemerke:

Veiledningsplikten må ses i sammenheng med at det ikke er utarbeidet retningslinjer om den vinfaglige vurderingen av hvilke endringer som tillates. Selv om skriftlige retningslinjer vil virke opplysende og avklarende, må retningslinjene også være et egnet verktøy for å presisere rammene for skjønnsutøvelsen. Det er ikke gitt at slike retningslinjer kan utarbeides for disse spørsmålene. Ut fra det som er anført av partene om vurderingen av det konkrete produktet, kan nemnda ikke se at det er en uklar eller uforutsigbar praktisering av innkjøpsbetingelsene overfor klager. Vinmonopolet har redegjort for hvorfor endringen ikke er tillatt, og begrunnet det med at den nye sammensetningen har skiftet ut mer enn 90 % av opprinnelig drueblend.

Nemnda kan på denne bakgrunn ikke se at Vinmonopolet har brutt veiledningsplikten.

Spørsmålet om beslutningen er en uhjemlet sanksjon

Klager har anført at beslutningen må klassifiseres som heving, og at vilkårene for heving ikke er oppfylt. Beslutningen er derfor ugyldig.

Utgangspunktet for vurderingen er at årgang 2017 har en annen sammensetning enn årgang 2016. Vinmonopolets plikt til å kjøpe inn produktet med den tidligere sammensetningen består. På den andre siden har Vinmonopolet rett til å nekte å kjøpe inn et annet produkt.

Produktet er ikke strøket, men står tomt inntil klager eventuelt hadde tilbudt sammensetning i samsvar med det som er innkjøpt. Vinmonopolet har opplyst at artikkelen åpnes for innkjøp i deres systemer hvis opprinnelig produkt blir levert. Når det må legges til grunn at Vinmonopolets beslutning om å nekte endringen av druesammensetning er truffet innenfor rammen av innkjøpsbetingelsene punkt 5.1 sammenholdt med innkjøpsforskriften, følger det av sammenhengen i systemet at Vinmonopolet skal stanse videre innkjøp av det som etter innkjøpsbetingelsene vil være et annet produkt. Produktet kan kjøpes inn igjen dersom det leveres et produkt med tidligere druesammensetning eller en sammensetning som kan tillates innenfor rammen av punkt 5.1. Fortsatt innkjøp av et annet produkt vil ikke være forenlig med hensynet til konkurranse på like vilkår og til likebehandling.

Anførslene om at beslutningen strider mot innkjøpsbetingelsene kan da ikke føre frem.

Klagen tas etter dette ikke til følge.

Avgjørelsen er enstemmig.

S l u t n i n g:

Klagen tas ikke til følge.

Tron Løkken Sundet

Marianne Hammer

Alf Amund Gulsvik

Jenny Sandvig

Avgjørelsen er godkjent i henhold til interne rutiner, og sendes ut uten signaturer fra den samlede nemnda.